

USTAVENÍ SOCIOLOGICKÉ KOMISE ODBORU EKONOMIKY, ŘÍZENÍ, SOCIOLOGIE A INFORMATIKY ČSAZ

V průběhu roku 1990 došlo k obnově Československé akademie zemědělské. Její první zasedání se konalo dne 28. srpna 1990 v Ústředním domě rekreace v Praze a zúčastnili se ho členové zvolení ve volbách 30. května 1990 i rehabilitovaní členové. Při prvním zasedání měla ČSAZ 179 členů (156 zvolených a 23 rehabilitovaných za členy) a šest čestných členů.

Na prvním zasedání obnovené ČSAZ vyslechli členové zprávu o činnosti dočasného řídicího výboru ČSAZ, o činnosti rehabilitační komise, zvolili nové předsednictvo ČSAZ, jejího předsedu a místopředsedy. Diskuse členů se zaměřila především na zásady připravovaného Statutu ČSAZ, na další zásadní dokumenty a na situaci ve výzkumné a vývojové základně v zemědělství, v potravinářském průmyslu a v lesním hospodářství. V diskusi promluvil také náměstek ministra hospodářství ČSFR ing. Miroslav Adamec, CSc. Zdůraznil úkoly nově konstituované ČSAZ v období uskutečňování ekonomické reformy. Plenární zasedání po úpravě dokumentů podle připomínek a námětů z diskuse schválilo Prohlášení členů ČSAZ, Stanovisko členů ČSAZ k řízení a financování vědeckovýzkumné základny v zemědělství, výživě a lesnictví a Usnesení plenárního zasedání obnovené ČSAZ. Na závěr vystoupil s krátkým, ale výstižným projevem nový předseda ČSAZ ing. Miroslav Špelina, CSc.

Při druhém plenárním zasedání v budově ministerstva zemědělství v Praze vyslechli členové ČSAZ zprávu o činnosti ČSAZ za poslední období a zvolili předsedy a místopředsedy vědeckých orgánů ČSAZ. V ČSAZ je zastoupeno devět specializovaných odborů (odbor rostlinné výroby, odbor živočišné výroby, odbor veterinárního lékařství, odbor zemědělské techniky, výstavby a energetiky, odbor potravinářské techniky a technologie, odbor výživy obyvatelstva a jakosti potravin, odbor ekonomiky, řízení, sociologie a informatiky, odbor lesního hospodářství, odbor pedologie a meliorací). Představitelé jednotlivých odborů přednesli na plenárním zasedání ČSAZ náměty k otázkám ekonomické reformy z hledisek jejich vědních disciplín. V rámci diskuse vystoupil náměstek ministra zemědělství ČR ing. Rudolf Barták k problematice vývoje návrhů zákona o půdě.

Plenární zasedání členů ČSAZ se rovněž vyjádřilo ke statutu Akademie zemědělských věd ČSFR (předpokládaný budoucí název ČSAZ), ke směrům její činnosti a k hlavním úkolům v roce 1991. Schválilo Prohlášení členů ČSAZ k návrhům zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě.

V odboru ekonomiky, řízení, sociologie a informatiky (EŘSI) je zastoupeno 22 členů ČSAZ. Jeho předsedou byl zvolen doc. ing. Zdeněk Poděbradský, CSc. V tomto odboru jsou zastoupeny disciplíny, jejichž spolupráce by byla velmi žádoucí, zároveň se však poněkud prosazuje převaha členů s ekonomickým zaměřením. V této souvislosti je třeba připomenout, že před rokem 1970 existoval v ČSAZ samostatný odbor sociologie. Je otázkou, zda by postupem doby s vývojem činnosti ČSAZ a odboru EŘSI nemělo dojít k osamostatnění sociologie do vlastního odboru.

Členové odboru EŘSI ČSAZ se od jeho ustavení (26. června 1990) sešli na plenárním zasedání čtyřikrát. Byl vypracován návrh na zaměření práce a činnosti odboru, ustaveno šest pracovních komisí (komise teoretických základů ekonomiky a řízení, komise zemědělské a potravinářské politiky, komise ekonomiky zemědělsko-potravinářských výrobků, komise podnikatelských forem, řízení a marketingu, komise informatiky, komise sociologie), ve kterých pracují přední odborníci zabývající se danou problematikou, a schváleny návrhy redakčních rad vědeckých časopisů Zemědělská ekonomika a Sociologie zemědělství.

Poslední plenární zasedání odboru EŘSI bylo věnováno rozpracování návrhů na obsahové zaměření vědy a výzkumu v APK v období ekonomické reformy. Zaměření vědní politiky v APK bude východiskem pro jednání ČSAZ se státními řídicími orgány při uplatňování nových kritérií zadávání výzkumných úkolů a jejich financování od roku 1992. Ke zjištění názorů na nejvýhodnější a efektivní formy transferu vědeckovýzkumných poznatků do praxe má přispět anketa, organizovaná mezi členy ČSAZ a pracovníky působícími ve výrobní sféře, v oblasti služeb APK, v řídicí sféře apod.

Činnost sociologické komise odboru EŘSI ČSAZ byla zahájena vypracováním návrhu jejího programu, který vychází z nutnosti obnovit tuto komisi v rámci ČSAZ, ale dát jí jinou náplň a větší možnosti při spolupůsobení na rozvoji sociologie a sociologických výzkumů na pracovištích, která se zabývají sociologickými nebo příbuznými tématy ve vztahu k zemědělství, venkovu, potravinářskému průmyslu, lesnímu a vodnímu hospodářství.

Z návrhu činnosti sociologické komise uvádíme:

Sociologická komise by v rámci své působnosti měla:

— komplexně koordinovat vědeckovýzkumnou činnost všech pracovišť řešících sociologickou problematiku vztahující se k zemědělství, venkovu, potravinářskému průmyslu, lesnictví a vodnímu hospodářství;

— určovat prognózu rozvoje jednotlivých dílčích sociologických disciplín se stanovením perspektivně závažných okruhů problémů, kterým by měla být věnována prioritní pozornost;

— vytvářet náměty i předpoklady pro vznik tematických týmů z pracovníků různých pracovišť společně anebo i interdisciplinární řešení vědeckovýzkumných otázek;

— zveřejňovat a podporovat možnosti pro účast v mezinárodních výzkumných projektech;

— pravidelně uskutečňovat jednání komise k vybraným tematickým okruhům s přizváním odborníků, kteří se dané problematice věnují;

— maximálně podporovat publikování výsledků jednotlivých vědeckovýzkumných pracovišť;

— navrhnout vysokým i odborným školám možnosti spolupráce se sociologickými pracovišti, upozorňovat na možnosti stáží na těchto pracovištích pro studenty a posluchače těchto škol;

— rozšířit vydávání časopisu na čtyři čísla ročně se změněným názvem *Sociologie venkova a zemědělství*.

Program činnosti komise bude náročný, pokud komise bude reprezentantem sociologického přístupu k tematice všech odvětví, která spadají do vědeckého zájmu ČSAZ. Program v současné době vytyčuje hlavní výzkumné okruhy této široké problematiky.

V rámci sociologie zemědělství a potravinářského průmyslu, ale rovněž sociologie lesního a vodního hospodářství to bude především problematika podnikové sociologie, která by se měla zaměřit zejména na otázky pracovních podmínek a pracovního prostředí, dále na celou problematiku ovlivňování pracovníků (sociální působení podniku) a vytváření akceschopných podnikových pracovních kolektivů. V současné době jsou aktuální zejména zásadní otázky transformace podniků, jejich sociální důsledky, sociologické aspekty procesů a změn v sociálně pracovním postavení pracovníků, v možnostech jejich uplatnění atd.

Neméně podstatná je problematika sociologie venkova, která zahrnuje veškeré venkovské (a tedy i nezemědělské) obyvatelstvo. V současnosti vystupují do popředí otázky dezintegrace venkovských obcí, navrácení řady funkcí venkovským obcím, vytváření a působení obecních zastupitelstev, rozvíjení podmínek pro procesy privatizace a podnikání atd. Jde o obnovu vesnice ve vztahu k jejímu současnému hospodářskému, kulturnímu a sociálnímu stavu. V této souvislosti je třeba si uvědomit nutnost návratu ideových funkcí vesnice (kulturní, vzdělávací, osvětové, mravní) a působení fenoménu obce ve vědomí přínáležitosti, jednoho z předpokladů vlastnictví.

Problematiky venkova se týkají i otázky utváření krajiny, estetického vzhledu obcí, stavu venkovského prostředí z ekologického hlediska a vytváření ekologického vědomí u venkovských obyvatel.

Sociologie venkova a APK nemůže svoje poznatky vysvětlovat bez znalosti historie, a to zejména agrární historie, zachycující změny a procesy, kterými venkov, zemědělství i potravinářský průmysl prošly ve střední Evropě během posledních 150 až 200 let. Je otázkou, zda by výhledově neměla vzniknout samostatná historická komise, která by nezkoumala vývoj zemědělské techniky a materiálních výrobních činitelů, ale zabývala se společenskými procesy, které působily na vývoj venkova a život jeho obyvatel. Analýza uplynulého období od konce II. světové války by to nesporně vyžadovala.

Závažným problémem jsou i sociální důsledky právních ustanovení (zákonů, usnesení, nařízení, normativních opatření apod.), která ovlivňují pracovní i životní podmínky venkovských obyvatel. I těmito otázkami by se měla sociologická komise zabývat a alespoň prosazovat takové postupy, které by umožnily větší spoluúčast zemědělských odborníků na jejich tvorbě.

Sociologická komise má v současné době 35 členů (20 v ČR a 15 v SR). Bylo ustaveno její předsednictvo: ing. Eva Němcová, CSc. (předsedkyně), ing. Gejza Blaas, CSc. (místopředseda), RNDr. Cyrila Marková (tajemnice). Se slovenskými kolegy bylo dohodnuto, že obě části komise budou zatím pracovat samostatně. V únoru 1991 proběhlo v Bratislavě zasedání slovenských členů komise, zaměřené k výsledkům průzkumu

mu názorů zemědělských pracovníků na privatizaci a perspektivu vývoje družstev. V Praze se 3. dubna 1991 konalo setkání českých členů komise k podobnému tématu, které vycházelo z monografických výzkumů zemědělských družstev, které uskutečnila Vysoká škola zemědělská v Brně.

Závěrem je třeba říci, že i když sociologická pracoviště mají v současné době plnou možnost rozvoje své činnosti, je jejich finanční, materiální a personální situace omezená. Roky potlačování veškeré sociologické činnosti způsobily zejména nedostatek pracovníků, kteří se zabývají sociologií po stránce vědeckovýzkumné. Tento nedostatek bychom v sociologické komisi chtěli překonat pořádáním společných setkání a akcí se členy sekce sociologie zemědělství a venkova Masarykovy sociologické společnosti při ČSAV a s dalšími odborníky příbuzných disciplín, a to jak z vědeckovýzkumné oblasti, tak z praxe.

Ing. Eva Němcová, CSc.

Ustřední zemědělská a lesnická knihovna ÚVTIZ
inv. č. 4603 19 92